

DET GRØNNESTE HUSET

Dagsseminar 5. september 2012
på Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo

HVORDAN SKAL BYGNINGSMASSEN BLI GRØNNERE
NÅR DE FLESTE HUS ER GAMLE?

DER ARKITEKTENE, MILJØVERNET
OG KULTURMINNEVERNET MØTES.

Arrangør: Fortidsminneforeningen
i samarbeid med Riksantikvaren og AHO

DET GRØNNESTE HUSET

Husene våre har betydning for kloden

Hvis de bruker mindre energi, blir det mindre utslipp av klimagasser.

Mer enn 90% av boligmassen vi skal leve med i 2020, er allerede bygget. Vil vi spare energi, er det her vi raskest kan få gevinst. Nye hus må planlegges og bygges først.

Men hvor monner det mest? En fjerdedel av husene våre er fra før 1956, det vil si gamle. Er de best eller verst for miljøet? Og hvordan skal de behandles? Må vi ofre estetiske og historiske verdier for å spare energi? Hva kan de som har kunnskap om gamle hus bidra med?

Nye studier og rapporter kommer stadig på dette feltet, i inn- og utland. Utskifting eller gjenbruk? Er det tetteste alltid det beste? Er all energisparing bra for miljøet?

**VELKOMMEN TIL ET SEMINAR DER MILJØVERNERE,
ARKITEKTER OG KULTURMINNEVERNERE KAN
LYTTE TIL HVERANDRE, DISKUTERE OG FINNE
VEIEN TIL EN GRØNNERE BEBYGGELSE.**

PROGRAM

- 09.30-10.00: Registrering og kaffe
10.00: **VELKOMMEN** – Fortidsminneforeningens generalsekretær Elisabeth Seip
- ÅPNINGSTALE** – miljøvernminister Bård Vegar Solhjell
HILSEN OG APPELL – riksantikvar Jørn Holme
- Patrice Frey/ National Trust, USA:**
The Greenest Building – Quantifying the Environmental Benefits of Reuse.
11.00 **KORT PAUSE**
- Marte Boro/ Riksantikvaren:**
Energisparing vs bygningsvern?
Ny kunnskap fra nye studier.
- Merete Knain/ Enova:** Fra politikk til råd og tilskudd – plass til vernetanker?
- Thomas Martinsen/ Miljøanalyse:**
Energieffektivisering av eksisterende bygningsmasse – med og uten kulturminnehensyn
- 12.15-13.00: LUNSJ**
- Søren Vadstrup/ Center for Bygningsbevaring og Kunstakademiets Arkitektskole, Danmark:** Vinduer – bytt eller reparér? Noen regnestykker.
- Audun Randen Johnson/ Norges Naturvernforbund:**
Det gamle huset – miljøvernets bestevenn eller bremsekloss?
- Björn Ohlén/ Byggnadsvårdsföreningen, Sverige:**
Energihushållning och byggnadsvård
– hvad funkar och hur motivera? Erfarenheter till nu.
14.15 **KORT PAUSE**
- Ola H. Fjeldheim/ Fortidsminneforeningen:**
Utfordringer.
KORT PAUSE
- 15.00-16.00: ÅPEN DEBATT**
Møteleder/ordstyrer: Eva Bratholm

HVA MONNER MEST? OG RASKEST? HAR SVENSKENE KALDE FØTTER? HVORFOR VIL IKKE DANSKENE SKIFTE VINDUER?
HVA HAR DE REGNET UT I USA? ER ALL ENERGISPARING BRA FOR MILJØET?

FOREDRAGSHOLDERNE

PATRICE FREY er Director of Sustainability i National Trust for Historic Preservation i USA. Hun leder organisasjonens arbeid for gjenbruk og miljøtilpasning av eldre bygninger. Det innebærer både forskning og deltakelse i politiske prosesser. Hun har tidligere arbeidet med stedsutvikling og samfunnsforskning, og har mastergrad i kulturminnevern fra University of Pennsylvania. Frey ledet nylig arbeidet med rapporten *The Greenest Building: Quantifying the Environmental Value of Building Reuse*, med blant andre Green Building Services som samarbeidspartner.

MARTE BORO er arkitekt og seniorrådgiver hos Riksantikvaren. Hun arbeider blant annet med energieffektivisering, livssyklusvurderinger, reduksjon av klimagassutslipp, bygningers oppbygging og egenskaper. Effekter og muligheter i eldre bygninger står sentralt. Boro har vært med på å initiere flere av de viktigste studiene på dette feltet i Norge de senere år.

MERETE KNAIN er leder for område Bolig i Enova, som har ansvaret for Enovas tilbud til privatpersoner og borettslag/sameier. Enova skal drive fram en miljøvennlig omlegging av energibruk og energiproduksjon i Norge gjennom økonomisk støtte og rådgivning. Målet er å endre tilbud og etterspørsel etter effektive og fornybare energi- og klimaløsninger og å bidra til utvikling av energi- og klimateknologi.

THOMAS MARTINSEN arbeider med utredning og rådgivning med fokus på energi og tiltak for å redusere utslipp av klimagasser gjennom sitt firma Miljøanalyse. Han underviser i energisystemanalyse og bidrar i forskningsprosjekter om fremtidens energisystem ved Universitet for miljø og biovitenskap på Ås. Martinsen ledet arbeidet med MDs rapport som sammenlikner tiltak med og uten vernehensyn i gamle hus.

SØREN VADSTRUP er restaureringsarkitekt fra Kunstakademiets Arkitektskole i København og i dag forskningslektor samme sted. Han driver forskning, undervisning og formidling om eldre bygninger. Sentralt står tradisjonelle byggematerialers fremstilling, egenskaper og istandsetting – sammenliknet med nye. Et av de mest gjennomarbeidede emner er gamle vinduer av tre, deres istandsetting og energiforbedring.

AUDUN RANDEN JOHNSON er energi- og klimarådgiver i Naturvernforbundet. Naturvernforbundet er Norges eldste natur- og miljøvernorganisasjon med over 20 000 medlemmer. Forbundet har lenge arbeidet for at det skal satses mer på energieffektivisering i bygninger for å beskytte naturen og bekjempe klimaendringer. Johnson har fulgt prosessen med regjeringens klimamelding og bygningsmelding.

BJÖRN OHLÉN er bygningsantikvar, styreleder i Svenska Byggnadsvårdsföreningen og kulturutvikler innen bærekraftig bygging og næringsutvikling ved Västarvet, Västra Götalandsregionen. I 12 år arbeidet han ved Byggnadsvård Nääs med rådgivning og kurs innen praktisk bygningsvern, blant annet om energieffektivisering i gamle hus. Ohlén er en av forfatterne i *Energiboken*, utgitt av Byggnadsvårdsföreningen i 2011.

OLA H. FJELDHEIM er nestleder i Fortidsminneforeningens hovedstyre, kulturminnekonsulent i Ullensaker kommune og eier av et gårdsbruk med flere eldre hus. Han har utdanning i miljøteknologi fra HiH Hamar og i kulturhistoriske fag ved UiO og AHO. Fjeldheim holder foredrag og kurs i praktisk bygningsvern, med mye vekt på bærekraft og energisparing. Forøvrig står han bak kulturminnebloggen «Oppistua».

EVA BRATHOLM er en kjent medieprofil med bred journalistbakgrunn, bl.a. fra NRK og Dagbladet. Hun har vært korrespondent i USA to ganger, for NRK i Washington DC og for Dagbladet i New York City. Videre har hun vært kulturredaktør i Dagbladet og ledet i flere år Bokbadet på NRK/TV. Eva Bratholm har skrevet tre bøker og deltatt i samfunnsdebatten. Hun har nylig vært utestasjonert i New Delhi i India og er i dag kommunikasjonsdirektør i Norad.